ИСТРАЖУВАЊЕ ЗА РАБОТНИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА ЛИЦАТА СО ОШТЕТЕН ВИД НА ТЕРИТОРИЈА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ЦРВЕН КРСТ НА ГРАД СКОПЈЕ
KRYQI I KUQ I QYTETIT TË SHKUPIT

ГРАД
СКОПЈЕ

Автор: Радица Стојкоска

Издавач:	Црвен крст на град Скопје
Печати:	Ситографика
Автор:	Радица Стојкоска
Уредник:	Сузана Тунева Пауновска
Илустрација:	Владимир Хаџи Пулевски
Тираж:	50
Година на издавање:	2021

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

331.5-056.262(497.7)(047.31)

СТОЈКОСКА, Радица
Истражување за работните капацитети на лицата со оштетен вид на територија на Република Северна Македонија / [автор Радица Стојкоска ; илустрација Владимир Хаџи Пулевски]. - Скопје : Црвен крст на град Скопје, 2021. - 60 стр. : илустр. ; 21 см

Библиографија: стр. 58. - Содржи и: Прилози

ISBN 978-608-4812-04-3

а) Вработување -- Лица со оштетен вид -- Македонија -- Истражувања

COBISS.MK-ID 55581957

СОДРЖИНА

ВОВЕД 5

1. ТЕОРЕТСКА ОПРЕДЕЛБА И ДЕФИНИРАЊЕ НА ПОИМИТЕ ЛИЦА СО ОШТЕТЕН ВИД 7

1.1. Определување на основните поими од истражувањето 7

1.1.1. Детско слепило,лица со оштетен вид,слепи лица 7

2. ЗАКОН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ НА ИНВАЛИДНИ ЛИЦА И ОРГАНИЗАЦИЈА НА НАЦИОНАЛНИ ИНВАЛИДСКИ ОРГАНИЗАЦИИ 8

3. МЕТОДОЛОШКА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО 10

3.1. Цели и задачи на истражувањето 10

3.1.1. Задачи на истражувањето 10

3.2. Организација и место на истражувањето 10

3.3. Примерок од истражувањето 11

3.4. Методи и техники на истражувањето 11

4. РЕЗУЛТАТИ ОД СПРОВЕДЕНОТО ИСТРАЖУВАЊЕ НАТЕРИТОРИЈА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЗА РАБОТНИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА ЛИЦАТА СО ОШТЕТЕН ВИД 12

5. ВТОР ДЕЛ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО ЗА РАБОТНИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА ЛИЦАТА СО ОШТЕТЕН ВИД 35

6. ПРЕПОРАКИ КОИ ШТО ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО 53

ПРИЛОЗИ 55

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА 58

ВОВЕД

Истражувањето за работните капацитети на лицата со оштетен вид на територија на Република Северна Македонија произлезе од програмата за работа на Центарот за поддршка на лица со оштетен вид при Црвен крст на град Скопје за 2020 година. Центарот за поддршка на лица со оштетен вид беше поддржан, а и самото истражување беше поддржано од Град Скопје.

Меѓу другото Центарот за поддршка на лица со оштетен вид е социјален сервис, иновативен сервис и делуваше во полето на социјална заштита, психосоцијална поддршка, административна поддршка како и рекреативна поддршка на лицата со оштетен вид на територија на град Скопје. Центарот се залагаше за лобирање и застапување со цел подобрување на правата на лицата со оштетен вид како и нивно активно учество во општеството преку волонтеризам и активизам.

Сервисот овозможуваше и обуки на месечно ниво од полето на здравствената заштита како и обуки кои што се од интерес на корисниците со цел надополнување на знаењата од општествени теми и проблематики.

Во Република Северна Македонија постојат само парцијални статистики како што се податоците за членството на Националниот сојуз на слепи лица на РСМ, податоци од евиденција не невработени лица на АВРСМ или податоци за бројот на ученици во специјалните основни и средни училишта во РСМ. Според членството на лица со оштетен вид во Сојуз на слепи лица на РСМ издвојуваме 2.500 лица со оштетен вид на територија на РСМ. Се смета дека бројките се поголеми бидејќи за некои луѓе со оштетен вид кои живеат во рурални средини немаме информации ниту пак пристап. Исто така има и лица со оштетен вид кои што не се членови на сојузот.

Целта на ова истражување е да се дознае како лицата со оштетен вид функционираат на пазарот на трудот, дали се вработуваат, дали се дискриминирани поради оштетен вид, на кои работни места најчесто се вработуваат и дали лесно можат да се пробијат на пазарот на трудот.

Исто така целта на ова истражување е да се дознае и колку лицата со оштетен вид се спремни да се доквалификуваат односно посетуваат обуки за надополнување на работните капацитети со оглед на модерната технологија која што секојдневно се применува во начинот на работа па така некои од работните места кои што се предвидени за лица со оштетен вид најчесто се заменуваат со електронски уреди наместо со човечки фактор.

Користена е методологија на интервјуа спроведени со претставници од фирми/претпријатија на територија на Град Скопје со кои преку ова истражување ќе се дознае колку работодавачите се спремни да вработуваат и дали веќе имаат вработено лица со оштетен вид.

1. ТЕОРЕТСКА ОПРЕДЕЛБА И ДЕФИНИРАЊЕ НА ПОИМИТЕ ЛИЦА СО ОШТЕТЕН ВИД

1.1. Определување на основните поими од истражувањето

Во овој дел од истражувањето најпрво ќе ги дефинираме поимите кои произлегуваат од самото истражување.

1.1.1. Детско слепило, лица со оштетен вид, слепи лица

Детското слепило се однесува на болести или состојби кои се случуваат во почетокот на животот на детето, кои довеле до слепило. Детското слепило не секогаш може да се третира на ист начин како кај возрасни бидејќи окото на детето е помало и помалку развиено.[1]

Лицата со пречки во видот се дефинираат под терминот слепи и слабовидни лица. За слабовидно лице велиме дека е лице кое на подоброто око со корекционо стакло има острина на видот помала од 40% (0,4) и лице кое на подоброто око со корекционо стакло има острина на видот поголема од 40% (0,4), но кај кое се предвидува извесно влошување на видот.[2]

За слепо лице се смета лице кое на подоброто око со корекционо стакло има острина на видот до 10%(0,10) и лице со централен вид на подоброто око со корекционо стакло до 25%(0,25) на кое видното поле му е стеснето до 20 степени. Според степенот на попреченоста слепите лица се распределуваат во три групи и тоа:

- Лице кое потполно го изгубило осетот за светло(амауроза);
- Лице кое на подоброто око со корекционо стакло има остаток на видот 5%(0,05)или лице кое на подоброто око со корекционо стакло има остаток на видот помалку од 10% (0,10) или има видно поле стеснето за 20 степени;
- Лице кое на подоброто око со корекционо стакло има остаток на видот помалку од 10% (0,10) и лице со централен вид на подоброто око со корекционо стакло до 25%(0,25) и кое има видно поле стеснето до 20 степени);
- Практично слепо лице се смета за лице кое со толку намалена функционална способност на органот за вид која не му овозможува воспитание и образование претежно по визуелен пат; [3]

---

[1] https://resursencentar.mk/informacii/dijagnozi-i-sostojbi/lica-so-osteten-vid/

[2] https://resursencentar.mk/informacii/dijagnozi-i-sostojbi/lica-so-osteten-vid/

[3] https://resursencentar.mk/informacii/dijagnozi-i-sostojbi/lica-so-osteten-vid/

2. ЗАКОН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ НА ИНВАЛИДНИ ЛИЦА И ОРГАНИЗАЦИЈА НА НАЦИОНАЛНИ ИНВАЛИДСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Во Република Северна Македонија постои Закон за вработување на инвалидни лица во кој што спаѓаат и лицата со оштетен вид.

Според Законот за вработување на инвалидни лица, за инвалидно лице според член 2 од истиот закон се смета лице со оштетен вид, оштетен слух, со пречки во гласот, говорот и јазикот, телесно инвалидно лице, лице со пречки во интелектуалниот развиток и лице со комбинирани пречки кое според степенот на инвалидност има специфични потреби во работењето.

Според Законот за вработување на инвалидни лица со член 4 јасно се нагласува дека постојат мерки за подобрување на условите за вработување и работење на инвалидно лице и тоа се:

- Доделување на неповратни средства за вработување на неопределено време на невработено инвалидно лице, адаптација на работно место на кое ќе работи инвалидното лице доколку таа е потребна и набавка на опрема според критериумите и на начин утврден со акт на министерот за труд и социјална политика;
- Ослободување од даноци и обезбедување на средства за придонеси;
- Финансиска поддршка во работењето; [4]

Граѓаните во Република Северна Македонија со оштетен вид се организирани во рамки на соодветни национални инвалидски организации.

Во РСМ ваков вид на национална организација е Националниот сојуз на слепи лица во РСМ. Националниот сојуз на слепи лица претставува сојуз на здруженија на граѓани. Како ваков национален сојуз, Сојузот на слепи лица на РСМ е член на повеќе национални, регионални и меѓународни консултативни тела и здруженија на лица со посебни потреби и слепи лица. Какако такви се: Национален сојуз на инвалидски организации на РСМ, Балкански консултативен комитет, Европски сојуз на слепите и Светскиот сојуз на слепите.

Националниот сојуз на слепи лица е основан во 1946 година.

Во него членуваат следниве општински и меѓуопштински здруженија на слепи лица

- Здружение на слепи и лица со оштетен вид Скопје
- Здружение на слепите лица на општина Велес
- Здружение на слепи лица на град Неготино
- Здружение на слепите лица на град Штип

[4] Закон за вработување на инвалидни лица (член 4, Службен весник на РСМ број 44/2000, 16/2004, 62/2005, 29/2007,88/2008,161/2008, 99/2009, 136/2011, 129/15 и 147/15.

- Здружение на слепи лица на Здружение на слепи лица Куманово
- Здружение на слепи лица Охрид
- Здружение на слепи лица на град Прилеп
- Здружение на слепи лица – Тетово
- Здружение на слепи лица – Битола
- Здружение на слепи лица Кочани
- Здружение на слепи лица- Струмица
- Здружение на слепи лица – Кавадарци
- Здружение на слепи лица Гевгелија
- Здружение на слепи лица Кичево
- Здружение на слепи лица Струга

Здруженијата на слепи лица од градовите Свети Николе и Гостивар во моментот на спроведување на ова истражување беа згаснати.

Исказ на лице со оштетен вид

„Да се вклучат фирмите и обучат како треба да обезбедат работна средина за лицата со оштетен вид. Исто така и како да постапуваат со нив“.

С.П., Кочани (м)

3. МЕТОДОЛОШКА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

3.1. Цели и задачи на истражувањето

Општата цел на ова истражување е да се добијат сознанија за работните капацитети на лицата со оштетен вид на територија на Република Северна Македонија.

3.1.1. Задачи на истражувањето

- Да се утврди колкав процент од лицата со оштетен вид се во работен однос;
- Да се утврди колку од лицата со оштетен вид не се во работен однос;
- Да се утврди колку од лицата со оштетен вид се пензионери;
- Да се утврди дали лицата со оштетен вид работат на соодветна работна позиција и дали се дискриминирани;
- Да се утврди на кои работни места најчесто лицата со оштетен вид работат;
- Да се утврди колку од лицата со оштетен вид се доквалификуваат за работни позиции;
- Да се утврди колку од фирмите/претпријатијата на територија на Град Скопје вработуваат лица со оштетен вид;

3.2. Организација и место на истражувањето

Ова истражување беше организирано во два дела. Првиот дел од истражувањето започна во месец февруари 2020 година и траеше до крајот на октомври 2020 година. Првично ова истражување беше предвидено да се одвива преку фокус групи на цела територија на РСМ. Предвидено беше преку фокус групи кои ќе се одвиваат во секој град поединечно со испитаници со кои што заеднички преку дискусија ќе се потполнува и разгледува прашалникот со група од 20-30 лица со оштетен вид. Бидејќи набрзо по започнувањето на ова истражување започна корона кризата овој начин на истражување беше оневозможен поради корона вирусот и забраната за групирање на лица.

Истражувањето продолжи да се одвива телефонски. Координаторот на Центарот за поддршка на лица со оштетен вид преку контактирање со секое постоечко здружение на лица со оштетен вид на цела територија на РСМ обезбеди преку секретарите и вработени лица во здруженијата контакти од лица со оштетен вид од градовите поединечно.

По обезбедувањето на контактите, координаторот секое лице поединечно го контактираше и телефонски го потполнуваше анкетниот прашалник. Лицата со оштетен вид најпрво се прашуваа дали сакаат да бидат вклучени во анкетирањето, објаснето им беше дека станува збор за анкета која што служи исклучително за истражувачки цели и дека нивните податоци нема

нигде да се употребуваат. Потоа секое прашање беше читано поединечно и лицата со оштетен вид одговараа на што координаторот ги впишуваше дадените одговори на анкетните листови.

Вториот дел од истражувањето се одвиваше со реализирање на состаноци со цел да се направат интервјуа со претставници фирми/претпријатија/институции и компании да се увиди дали и колку вработуваат лица со оштетен вид. Интервјуата се одвиваа со фирми /претпријатија/институции и компании од територија на Град Скопје. Интервјуата се одвиваа во месеците ноември и декември 2020 година по претходно закажан состанок.

3.3. Примерок од истражувањето

Во ова истражување се анкетираа вкупно 500 испитаници од кои од женски пол се 213 и од машки пол се вкупно 287 лица со оштетен вид.

Направени се вкупно 50 интервјуа со претставници на фирми/претпријатија/институции и компании.

3.4. Методи и техники на истражувањето

Ова истражување ги примени квантитативниот и квалитативниот метод на истражување.

Квантитативниот приод беше употребен при формулација на хипотези, конструкција на варијабли и анализи на однос помеѓу варијабли се искористи квантитативен метод. Овој метод беше спроведен по пат на анкета со употреба на инструмент- прашалник. Прашалникот се спроведе во секоја општина поединечно на територија на Град Скопје односно општина Карпош, Ѓорче Петров, Бутел, Шуто Оризари, Чаир, Гази Баба, Аеродром, Кисела Вода, Центар, Сарај, Петровец, Трубарево и Илинден. Исто така анкетниот прашалник беше спроведен во градовите ширум РСМ и тоа: Куманово, Прилеп, Неготино, Пробиштип, Битола, Струмица, Кичево, Тетово, Гевгелија, Кочани, Радовиш, Велес, Штип, Струга, Македонски Брод и Кавадарци.

Прашалникот содржи прашања од општ карактер како што се социодемографските карактеристики, прашања кои се однесуваат на тоа дали лицата со оштетен вид се вработени во мометот на спроведување на овој анкетен прашалник, ако да каде, на каков начин бараат работа доколку не работат, дали се дискриминирани и повикувани на интервјуа за работа, дали добивале соодветна работна позиција согласно на нивната попреченост, дали до сега имаат поминато некаква обука за надополнување/зголемување на нивните работни капацитети како и дали чуствуваат потреба од некаков вид на обука.

Напомена: Ова истражување се спроведе согласно со мерките и препораките на Владата на Република Северна Македонија и Министерството за здравство за справување со КОВИД-19 и спречување на ширење на пандемијата. Истражувањето, освен во мал број на исклучоци со кои се реализираа директни средби, повеќето интервјуа се спроведени преку телефонска комуникација и преку онлине средби со учесниците

4. РЕЗУЛТАТИ ОД СПРОВЕДЕНОТО ИСТРАЖУВАЊЕ НА ТЕРИТОРИЈА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЗА РАБОТНИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА ЛИЦАТА СО ОШТЕТЕН ВИД

Од вкупно 500 испитаници кои што ги опфати ова истражување, вкупно 287 лица со оштетен вид се од машки пол, а пак вкупно 213 лица со оштетен вид се од женски пол.

По градови во Република Северна Македонија од Скопје се вкупно 90 од машки пол, а пак 105 од женски пол, од Радовиш од машки пол се 6, а пак од женски пол се 3, од Велес од машки пол се 9, а пак од женски пол се 6 испитаници. Од Штип 11 испитаници се од машки пол, а пак 5 се од женски пол. Од Струга 21 испитаник се од машки пол, а пак 14 се од женски пол, од Македонски Брод 2 лица се од машки пол и исто така 2 лица се од женски пол. Од Куманово 21 лице се од машки пол, а пак 11 испитаници од женски пол. Од Прилеп 22 испитаници се од машки пол и 10 испитаници се од женски пол. Од Неготино 18 испитаници се од машки пол, а пак 13 се од женски пол. Од Пробиштип 4 испитаници се од машки пол, а пак 3 од женски пол. Од Битола имаме вкупно 16 испитаници од машки пол, а пак 6 од женски пол, од Струмица 9 испитаници се од машки пол, а пак 6 од женски пол. Од Кичево 13 испитаници се од машки пол, пак 3 од женски пол. Од Тетово 14 лица се од машки пол, а пак 5 од женски пол. Од Гевгелија 5 испитаници се од машки пол, а пак 14 од женски пол. Од Кочани 15 испитаници се од машки пол, а пак 3 од женски пол. Од Кавадарци 11 испитаници се од машки пол, а пак 4 од женски пол.

Приказ број 1

Од Град Скопје по општини се добија следниве податоци:

Најголем број на испитаници се од општина Кисела Вода, потоа следуваат општи-

ните Карпош и Бутел со по 20 испитаници, потоа Аеродром со 18, општина Чаир и општина Ѓорче Петров со по 17 испитаници, Центар со 12 испитаници, Гази Баба со 11, Илинден и Шуто Оризари со по 9 испитаници, Петровец и Трубарево со по 8 испитаници и општина Сарај со 6 испитаници.

Во поглед на возраста во ова истражување беа вклучени полнолетни испитаници со наполенти 18 години кои остваруваат право на работа. Опфатени беа 500 испитаници на возраст од 18-89 години. Постарите испитаници кои што не се во редовен работен однос, однсоно се во пензија беа испитани и вклучени во ова истражување со цел да споделат свои работни искуства во текот на нивниот работен ангажман на нивниот животот.

Во следната табела е прикажан табеларен приказ на испитаниците по години и вкупна бројка од секоја возраст поединечно.

Табела број 1

Години на испитаници	**Вкупно**
18	8
19	5
20	7
21	5
22	7
23	8
24	9
25	10
26	8
27	9
28	9
29	10

Табела број 2

Години на испитаници	**Вкупно**
30	9
31	7
32	7
33	6
34	9
35	7
36	9
37	6
38	7
39	5

Табела број 3

Години на испитаници	Вкупно
40	16
41	12
42	7
43	5
44	7
45	9
46	9
47	8
48	9
49	9

Табела број 4

Години на испитаници	Вкупно
50	11
51	7
52	8
53	11
54	10
55	13
56	9
57	8
58	14
59	7

Табела број 5

Години на испитаници	Вкупно
60	13
61	9
62	7
63	6
64	8
65	11
66	6
67	6
68	3
69	8

Табела број 6

Години на испитаници	Вкупно
70	8
71	5
72	9
73	4
74	2
75	4
76	3
77	3
78	3
79	3

Табела број 7

Години на испитаници	Вкупно
80	2
81	1
82	1
83	1
84	12
85	/
86	/
87	/
88	/
89	1

** Од вкупно 500 испитаници за 5 испитаници немаме податок за возраста.*

Овој анкетен прашалник го обработуваше и социодемографскиот податок за лицата со оштетен вид во поглед на националната определба. Во анкетниот прашалник беа наведени следниве националности: македонец/ка, албанец/ка, турчин/ка, ром/ка, србин/ка, бошњак/ка, блав/ка и друго.

Најголема застепанест од испитаниците се забележува од македонска националност, потоа следува албанската националност, а потоа ромската.

Од следниот приказ може да се види во проценти застапеноста на испитаници по националности.

Приказ број 2

Образованието како социодемографски сегмет беше опфатено исто така. Од вкупно 500 испитаници најголем број од испитаниците имаат завршено средно образование и тоа вкупно 359 испитаници. Потоа следува основното образование и високото на трето место.

Следува приказ за образованието на испитаниците:

Приказ број 3

Колку од лицата со оштетен вид се вработени во моментот на спроведување на ова истражување и нивните работни места и работни позиции

Во поглед на вработеноста на лицата со оштетен вид во моментот на спроведување на истражувањето беа понудени три одговори на поставено прашање дали сте вработени во моментот на спроведување на овој анкетен прашалник со понудени одговори да, не и пензионер.

Од вкупно 500 испитаници на овој одговор се добија следниве резултати:

Најмногу од испитаниците односно 227 испитаници одговориле дека во моментот на спроведувањето на овој анкетен прашалник не се вработени. Потоа вкупно 136 испитаници одговориле дека се вработени, а пак 137 испитаници во моментот на спроведување на оваа анкета се пензионери.

Графичкиот приказ на ова прашање би изгледал вака:

Приказ број 4

Вработените анкетирани лица со оштетен вид одговорија на прашање каде работат во моментот на спроведување на анкетата односно на која работна позиција. Добиените одговори ќе бидат прикажани подоле табеларно.

Табела број 8

Работна позиција	Вкупно
Помошник пакувач	3
Работник на отпад	1
Картонажа	12
Хигиеничар	2
Амбалажа	14
Телефонист	14
Масер	20
Секретар на здружение на слепи лица	2

Табела број 9

Работна позиција	Вкупно
Проектен асистент	2
Преведувач на странски јазици	1
Производител на мед	1
Помошник магационер	1
Физиотерапевт	10
Јавно зеленило	1
Евидентичар	1
Општ работник	8
Хонорарец	10
Одделенски наставник (дефектолог)	1
Советник во одделение за слепи и слабовидни	1

Табела број 10

Работна позиција	Вкупно
Продавач	1
Професор по англиски јазик	1
Програмски координатор	1
Наставник по музичко	1
Професор по македонски јазик	1
Земјоделец	6

Како што може да се забележи од прикажаните табеларни прикази погоре лицата со оштетен вид кои што во моментот на спроведување на ова истражување се во работен однос, најмногу од нив односно 20 работат како масери, потоа следуваат работните позиции амбалажист и телефонист со по 14 вработени, 12 лица со оштетен вид работат во картонажа, а пак со по 10 вработени физиотерапевт и хонорарец(нема определено работна позиција – работи по потреба каде што ќе го викнат за дневница).

Лицата со оштетен вид кои што не се во работен однос дали претходно биле работно ангажирани или пак никогаш не добиле работен ангажман

Понатака во истражувањето се посвети внимание и на прашање за лицата со оштетен вид што не се моментално во работен однос дали претходно биле во работен однос и имаат работно искуство или пак никогаш во животот не биле работно ангажирани.

На ова прашање беа понудени два одговори односно: бев во работен однос и никогаш не сум бил/ла работно ангажиран/а.

На ова прашање одговараа само испитаниците кои што во моментот на спроведување на овој анкетен прашалник не беа вработени. Од претходно напишаната анализа може да се увиди дека вкупно 227 испитаници не се вработени во моментот на спроведување на истражувањето па така од нив вкупно 129 биле во работен однос, а пак 98 од нив никогаш до моментот на ова истражување не биле работно ангажирани.

Се забележува голем процент на работно неангажирани лица кои никогаш не засновале работен однос, односно 43% .

Приказ број 5

Колку лицата со оштетен вид би сакале да бидат работно ангажирани

На ова прашање повторно одговараа испитаниците кои се изјаснија дека не се вработени во моментот на спроведување на ова истражување. Од вкупно 227 невработени испитаници на понудениот одговор дека би сакале да се вработени одговориле вкупно 145 испитаници, а пак 82 испитаници не би сакале да се вработени.

Приказ број 6

Изјави на испитаници

„Не би можел да работам ништо“. Б.А., Скопје(м)

„Примам семејна пензија. Не смеам да работам“.С.С.,Скопје(ж)

„Не сум работела никогаш. Како да работам со оштетен вид“?С.Г., Прилеп (ж)

„Слеп човек не би можел да работи ништо“. Р.М., Неготино (ж)

„Јас сум работно неспособен. Слепо лице сум. Зарем мислите дека можам да работам“? Џ.С.,Охрид (м)

„Можам да работам се.Ако сум лице со оштетен вид. Не гледам пречка да не можам да работам“. Т.П., Струга (ж)

„Јас сум 99% слепо лице. Со документ сум слепо лице. Не работам ништо“.Ф.Х., Струга (м)

„Што би можела да работам со оштетен вид?“М.Ј., Куманово (ж)

Претходно работно искуство и ангажирање на работни позиции на лица со оштетен вид во текот на животот

На ова прашање одговараа подеднакво испитаници кои во моментот на спроведување на ова истражување се невработени и се пензионери. Ова прашање се поставуваше на оваа целна група да се увиди каде лицата со оштетен вид иако моментално не се во работен однос работеле односно на кои работни позиции, а исто така е битно да се слушнат искуствата од пензионираните лица со оштетен вид. Целта беше да се дознае кои фирми, претпријатија, институции на територија на РСМ располагаат или пак располагале со работни позиции за лица со оштетен вид. На прашањата каде што испитаниците не сакале да го дадат името на фирмата, претпријатието или пак институцијата каде што работат ќе биде наведена само работна позиција.

Со цел да се добие сликовит приказ на фирмите, институциите или пак претпријатијата на кои лицата со оштетен вид работеле истото ќе се направи со табелата која што ќе следи подоле. Во овој дел од истражувањето се анкетирани вкупно 266 лица со оштетен вид. Ова прашање не го одговараа лица со оштетен вид кои што до моментот на ова истражување немале засновано никаков работен однос односно никогаш не биле работно ангажирани.

Табела број 11

Фирма, институција, претпријатие, установа	Фирма, институција, претпријатие, установа
Хемтекс	Акумулатори Злетово
Раде Кончар	Југохром
Македонски Железници	Винојуг
Сито Штампа	Елегант
Приватна фирма	Ројан
Печатница	МВР

Заштитно друштво	Импотрејд
Црвена Ѕвезда	Руен
Градска библиотека Браќа Миладиновци	Бетон
Нова Македонија	Водовод

Табела број 12

Фирма, институција, претпријатие, установа	Фирма, институција, претпријатие, установа
Фас 11 Октомври	ИОМ
Алкалоид	Гумново
Леов	Унипласт
Злетово	Џонсон контролс
Стружанка	Супер Фурна
Алфи Би	АД Полет
Зик Куманово	

Табела број 13

Работна позиција	Работна позиција
Администратор	Војник
Книговезец	Пакувач на готов производ
Телефонист	Музичар
Картонажа	Правник
Општ работник	Благајник
Погон влеча возови	Тезга на пазар
Медицинска сестра	Телефонист
Печатење	Земјоделец
Физиотерапевт	Кројач
Графичар	Библиотекар

Табела број 14

Работна позиција	Работна позиција
Фризер	Масер
Општ работник	Кореспондент
Бизнисмен	Секретар
Пакувач во погон за печурки	Инжињер
Промотер	Професор по музика

**Некои од работните позиции наведени во претходниот табеларен приказ, се работни позиции кои што лицата со оштетен вид ги работеле пред да го изгубат видот.*

Колку лицата со оштетен вид бараат работа доколку не се во работен однос

На ова прашање повторно одговараа лицата со оштетен вид кои што се изјаснија дека во моментот на спроведување на овој анкетен прашалник се невработени односно 227 лица со оштетен вид.

Па така вкупно 127 испитаници одговориле дека постојано бараат работа, 92 испитаници не бараат работа, а пак 8 од нив се изјасниле дека не можат да работат.

Приказ број 7

На каков начин лицата со оштетен вид бараат работа доколку не се во работен однос

На ова прашање беа понудени 4 одговори односно еден можен одговор е дека испитаниците бараат работа преку интернет огласи, втор можен понуден одговор е дека лицата со оштетен вид бараат работа како активни баратели во Агенција за вработување на РСМ, трет понуден одговор е дека бараат работа преку пријатели/познаници и четврт одговор е дека нивното семејство бара работа за нив.

Испитаниците не беа ограничени дека треба да одберат само еден понуден одговор, туку од понудените можеа да заокружат еден одговор, два, три или пак сите понудени одговори. Исто така ова прашање им беше поставено на сите испитаници кои што се изјаснија дека не се вработени без оглед на претходните одговори каде што имаше лица со оштетен вид каде што се изјаснија дека не бараат работа или пак не можат да работат. Па така лицата со оштетен вид најмногу одговориле дека бараат работа преку сите можни понудени одговори односно 89 од нив, потоа следува дека најмногу работа бараат преку Агенција за вработување на РСМ односно 60, од нив 40 лица бараат работа преку познаници/пријатели, 23 од нив бараат работа на интернет огласи и 15 од нив нивното семејство бара работа за нив.

Приказ број 8

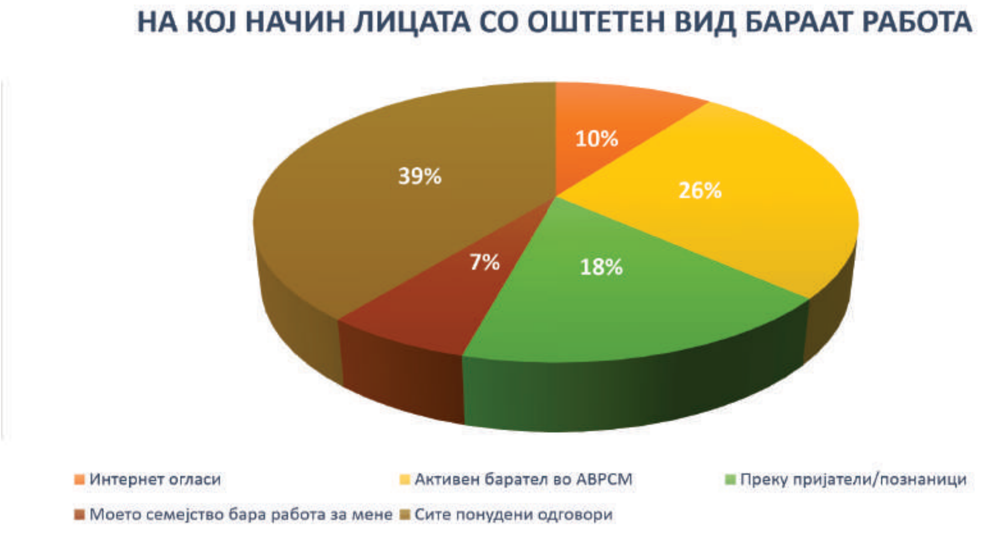

Колку лицата со оштетен вид праќаат CV и дали се повикувани на интервјуа за работа

На ова прашање беа понудени два одговори односно да и не. Исто така на ова прашање одговараа сите 500 испитаници. Односно одговараа и тие што се вработени, невработени и пензионери со цел да се слушне мислењето од сите испитаници со нивното животно искуство во поглед на интервјуата кои ги имале во текот на животот без разлика дали е тоа пред пензионирање, пред да бидат вработени или пак во сегашните обиди да најдат работа на лицата со оштетен вид кои што не се вработени.

Со текот на истражувањето се увиде дека некои од испитаниците даваат и трет одговор кој не беше понуден во прашањето односно дека никогаш во животот не присуствувале на интервју па така и тој одговор ќе се смета во ова прашање како дел од одговорите на испитаниците.

Приказ број 9

Па така од испитаниците се добија следните одговори:

На интервју по пратено CV биле повикани вкупно 221 лице со оштетен вид, не биле повикани на интервју 188 испитаници, а пак 91 лице со оштетен вид никогаш не присуствувале на интервју за работа.

Изјави на испитаници

„ Никогаш не сум била на интервју.Зар може лице со оштетен вид да оди на интервју“?Д.И., Скопје (ж)

„ Не сум била на интервју. Не сум работела никогаш. Кој ќе ме прими вак-ва?Слепа...“В.Д., Скопје (ж)

„ Бев на интервју за работа еднаш. Правеа шеги со мене. Од тогаш не сум бил“.Ш.А., Скопје (м)

Аплицирав за работно место. Ме повикаа на интервју. Се исплашија од мојот изглед и моето слепило“.А.Р., Битола (м)

Дискриминација на лицата со оштетен вид на интервјуа за засновање на работен однос

На ова прашање одговараа испитаниците кои што до сега присуствувале на интервју за работа. Од претходното прашање може да се увиди дека лица со оштетен вид кои што биле повикани на интервју за работа се вкупно 221 лице па така ќе се разгледуваат одговорите само на овие испитаници.

Од вкупно 221 лица со оштетен вид кои што присуствувале на интервју за работа вкупно 122 лица со оштетен вид биле дискриминирани на интервју за работа, а пак вкупно 99 лица не биле дискриминирани на интервју за работа. Поголем е процентот на дискриминирани лица со оштетен вид на интервју за работа односно 55% отколку на испитаниците кои што не биле дискриминирани на интервју за работа.

Преку графички приказ одговорите на ова прашање би изгледале вака:

Приказ број 10

Дали од кога организацијата/фирмата/установата која што Ве повика на интервју за работен ангажман по завршување на интервјуто Ве контактираа да Ви соопштат дека сте избрани за ангажирање на работна позиција или дека не сте избрани?

На ова прашање одговараа испитаниците кои што до сега присуствувале на интервју за работа. Од претходното прашање може да се увиди дека лица со оштетен вид кои што биле повикани на интервју за работа се вкупно 221 лице па така ќе се разгледуваат одговорите само на овие испитаници.

Прашањето понуди два одговори односно се одговараше со да и не.

Од вкупно 221 лица со оштетен вид кои што присуствувале на интервју за работа на вкупно 92 лица со оштетен вид организацијата/фирмата/установата на која што учествувале на интервју за работа им се јавила да им соопшти дека се избрани односно не се избрани за работен ангажман, а пак на 129 лица со оштетен вид не им се јавиле никогаш. Поголем е бројот на лица со оштетен вид кои што никогаш не биле контактирани по направено интервју за работа отколку бројот на контактирани лица со оштетен вид.

Приказ број 11

Што би можеле да работат лицата со оштетен вид

Во табеларните прикази подоле се прикажани работни позиции за кои лица со оштетен вид сметаат дека би можеле да ги работат.

Табела број 15

Што сметаат лицата со оштетен вид дека можат да работат	Што сметаат лицата со оштетен вид дека можат да работат
Картонажа (43)	Администрација (11)
Телефонист (76)	Специјалист едукатор и рехабилитатор (4)

Физиотерапевт (43)	Пакување на готов производ(17)
Односи со јавност (7)	Професор и наставник (6)
Раководител (1)	Редач на роба во маркет (10)
Музичар (18)	Преведувач на симултан превод(6)
Работа на машина во печатница (10)	Правен асистент (4)
Масер (26)	Теренски супервизор (1)
Книговезец (15)	Општ работник (17)

Табела број 16

Што сметаат лицата со оштетен вид дека можат да работат	Што сметаат лицата со оштетен вид дека можат да работат
Чирак (4)	Угостител (8)
Ликовен уметник (5)	Правење на компјутерски апликации и електронска комуникација(2)
Гласноговорник и организатор (2)	Негувател на пациенти (1)
Менаџер по туризам и рецепционер (2)	Шиење и везење (2)
Информатичар (3)	Штампање на машина (8)
Монатажа на видеа (1)	Програмер (1)
Продавач во маркет (9)	Агитант (1)
Кинезитерапија (3)	Козметичар (1)

Табела број 17

Што сметаат лицата со оштетен вид дека можат да работат	Што сметаат лицата со оштетен вид дека можат да работат
Волонтер (8)	Во архива (8)
Градинар (6)	Во здруженија на слепи лица (5)
Шалтер за давање на информации (9)	Се што не е ограничено со вид (9)
Хигиеничар (9)	Ништо (63)

Изјави на испитаници

„ Истражував цел живот. Пишував трудови.Ако сум лице со оштетен вид. Користев помагала. Лупи..“ П.А., Струга (м)

„Ме малтретираа. Ми даваа да работам се и сешто, а знаеа дека не можам. Не гледам.Не можев повеќе и си заминав од работното место“. Ј.Н., Битола (м)

„Го изгубив видот на работното место. Не ми го сменија работното место со полесно, некаде каде што ќе можам пак да се пронајдам како лице со оштетен вид. Си заминав од таму“. П.М., Битола (м)

„Работам како лице со оштетен вид, меѓутоа дискриминиран сум на работното место“.К.К., Струга (м)

Работни искуства на лицата со оштетен вид

На ова прашање одговараа лицата кои што во моментот работат, биле во работен однос или пак се пензионери.

На ова прашање одговараа вкупно 402 лица со оштетен вид. На ова прашање не одговараа лица со оштетен вид кои што до сега немаат засновано никаков работен однос.

Во табеларен приказ подоле ќе бидат прикажани работните позиции на кои што лицата со оштетен вид работат или пак работеле.

Табела број 18

Што работеле лицата со оштетен вид	Што работеле лицата со оштетен вид
Телефонист	Угостител
Физиотерапевт	Раководител на свој бизнис
Картонажа	Земјоделец
Масер	Графичар
Работник во печатница	Штампање на машина
Книговезец	Административец
Кинезитерапија	Домаќинка

Табела број 19

Што работеле лицата со оштетен вид	Што работеле лицата со оштетен вид
Пакување на готов производ	Библиотекар
Општ работник	Кројач
Музичар	Преведувач на симултан превод
Правник	Професор
Електоинжењер	Наставник
Градежен инжењер	Теренски супервизор
Војник	Преведувач на симултан превод

Табела број 20

Што работеле лицата со оштетен вид	Што работеле лицата со оштетен вид
Специјалист едукатор и рехабилитатор	Ликовен уметник
Секретар на здружение на слепи лица	Чирак
Благајник	Информатичар
Графичар	Програмер
Медицинска сестра	Правење на компјутерски апликации и електронска комуникација
Раководител	Козметичар
Редач на роба во маркет	Проектант

Табела број 21

Што работеле лицата со оштетен вид	Што работеле лицата со оштетен вид
Волонтер	На шалтер за упатување и давање информации
Градинар	Хигиеничар
Архивар	

Дали лицата со оштетен вид добиваат работни позиции согласно на нивната попреченост

Изјави на лица со оштетен вид

„До сега не сум се запознал со адекватни работни услови за лица со оштетен вид“. М.Л., Кичево (м)

„Не се чуствувам никаде заштитено да работам. Ниту во приватен ниту во државен сектор“.В.Д., Скопје (ж)

Ова прашање понуди два одговори односно да и не. Ова прашање не го одговараа испитаниците кои што во претходните прашања споделија дека никогаш не биле работно ангажирани во текот на нивниот живот односно вкупно на број 98.

Па така од лицата со оштетен вид кои што одговараа на ова прашање се добија следните резултати:

Вкупно 246 лица со оштетен вид сметаат дека во текот на нивното работно искуство во животот добивале работна позиција согласно со нивната попреченост, а

пак вкупно 156 лица со оштетен вид сметаат дека не добивале работна позиција согласно на нивната попреченост.

Задоволувачки е фактот дека поголем процент на лицата со оштетен вид сметаат дека добивале работна позиција согласно на нивната попреченост односно вкупно 49%.

Приказ број 12

Каде би избрале лицата со оштетен вид да работат доколку имаат можност. Дали тоа би бил државниот сектор, приватниот сектор или пак невладини организации

Изјави на лица со оштетен вид

„Барав врски за во пензија. Ме тераа да потпишам документ дека нема да ми плати државата ништо бидејќи го изгубив видот на работното место". Ј.Д., Скопје (ж)

„Си доплатив стаж за во пензија. Не можам да работам со оштетен вид". Д.Б., Гевгелија (ж)

На ова прашање беа понудени одговорите државна институција, приватен сектор и невладини организации.

Прашани беа сите 500 испитаници без разлика дали се пензионери и не се повеќе во работен однос и вработени лица кои што веќе имаат работа. Целта беше да се види како лицата со оштетен вид размислуваат по ова прашање без оглед на нивниот моментален статус на работен однос.

Од вкупно 500 испитаници, во државна институција би сакале да работат 286 лица со оштетен вид, во приватен сектор 68 лица со оштетен вид, во невладини организации само 63 лица, а пак 83 лица се изјаснија дека не би бирале и би можеле да работат во сите три понудени сектори.

Од прикажаните резултати се гледа дека лицата најзаштитено и најсигурно би се чуствувале доколку работат во државна институција односно 57% од испитаниците.

Приказ број 13

Обуки за надополнување/зголемување на работните капацитети на лицата со оштетен вид

На прашањето дали до сега лицата со оштетен вид имаат поминато некаква обука за надополнување/зголемување на работните капацитети беа понудени два можни одговори. Лицата со оштетен вид одговараа со да и не. На ова прашање побаравме одговор од сите 500 испитаници и се добија следниве резултати:

Од вкупно 500 испитаници до моментот на спроведување на ова истражување само 47 лица со оштетен вид поминале некоја обука за надополнување/зголемување на нивните работни капацитети, а пак 453 лица со оштетен вид не поминале никаква обука.

Загрижувачки е фактот дека 91% од испитаниците не присуствувале или пак не се доквалификувале за некоја работна позиција тргнувајќи од тоа дека голем дел од нив не се вработени или пак никогаш не биле работно ангажирани.

Приказ број 14

Изјави на испитаници

„Сакам да напредувам, да вложувам во себе, да учам нови работи и да посетувам обуки. Ако сум лице со оштетен вид. Тоа не ме спречува во ништо" Г.И., Кочани (м)

„Лице со оштетен вид сум. Не размислувам за никакви обуки". Љ. С., Прилеп (м)

„Лице со оштетен вид за што би можело да посетува обуки"? Д.М., Прилеп (м)

Сметаат ли лицата со оштетен вид дека им се потребни обуки за надополнување/зголемување на работните капацитети

Ова прашање исто така се состоеше од два одговори односно да и не. Беа прашани само испитаниците кои што на претходното прашање се изјаснија дека немаат посетувано никакви обуки за надополнување/зголемување на работните капацитети, а такви беа вкупно на број 453. Од нив само 78 лица со оштетен вид сметаат дека им се потребни ваков вид на обуки, а пак поголемиот број од нив односно 375 сметаат дека не им се потребни.

Приказ број 15

Која професија ја сметаат за идеална лицата со оштетен вид

Изјави на лица со оштетен вид

„Не можам ништо да работам. Откога го изгубив видот немам излезено од дома. Цело време сум дома. Не сум знаела дека постои можност да изучувам брајово писмо". М.Г., Гевгелија (ж)

„ Добро сме прифатени со сопругот во нашиот град. Иако сме лица со оштетен вид. Го промовираме многу друштвото за лица со оштетен вид". С.Ј., Кавадарци (ж)

„Каква идеална професија. Јас не можам ништо да работам. Слепо лице сум". Г.А., Прилеп (м)

На прашањето која би била идеална професија за лицата со оштетен вид беа прашани сите 500 испититаници. Испитаниците не беа водени во насока да размислат која би била за нив идеална професија како лица со оштетен вид. Целта беше да се слушнат мислења и без оглед на нивната попреченост која професија ја сметаат за нив идеална односно имале или имаат желба да ја работат.

Од добиените одоговори ќе се издвојат неколку кои ќе бидат прикажани табеларно.

Табела број 22

Идеална професија	Идеална професија
Масер	Готвач
Физиотерапевт	Кореcподент
Угостител	Телефонист
Менаџер	Глумец
Раководител	Учител
Спортист	Доктор
Музичар	Земјоделец
Администратор	Радио водител
Шофер	Полицаец

Табела број 23

Идеална професија	Идеална професија
Електроинженјер	Професор
Политичар	Купинг масер
Вклопничар	Супервизор
Хигиеничар	Спортски масер
Книговодител	Градежен техничар
Автомеханичар	Историчар
Книгоповрзувач	Психолог
Социјален работник	Театарски режисер
Правник	Информатичар

Табела број 23

Идеална професија	Идеална професија
Уметник	Комјутерски инжињеринг
Маркетинг менаџер	Редач на роба
Фронтмент девелопмент	Чувар
Автомеханичар	

Сметаат ли лицата со оштетен вид дека им е потребна дополнителна обука/тренинг или пак курс за да ја работат идеалната професија?

Вкупно 500 испитаници одговараа на ова прашање. Од нив 237 сметаат дека во текот на нивниот живот им треба дополнителна обука/тренинг или пак некаков вид на курс за надополнување на нивните работни капацитети или пак да ја работат работата која што сметаат дека е идеална за нив. Од нив повеќе пак односно 263 сметаат дека не им треба никаква обука/тренинг или пак курс за надополнување на своите работни капацитети или пак животни вештини.

Приказ број 16

Кои типови на обуки/ курсеви лицата со оштетен вид сметаат дека им се потребни

Од добиените одговори на ова прашање ќе се издвојат само одговорите кои што беа најупотребувани односно курсеви и обуки кои што сметаат дека лицата со оштетен вид им се најпотребни. Истите ќе бидат прикажани табеларно подоле.

Табела број 23

Потребни обуки за надополнување на работни капацитети и животни вештини на лица со оштетен вид	Потребни обуки за надополнување на работни капацитети и животни вештини на лица со оштетен вид
Работа на компјутери со гласовна програма	Курс за купинг терапија
Изучување на странски јазици	Курс по спортска масажа
Курс за физиотерапија	Обука за книгоповрзувач
Курс за ориентација во простор	Обука за инклузија на лица со попреченост
Кур за користење на мобилни апликации	Обука за маркетинг и менацирање
Обука за интерперсонални односи	Курс по масажа
Обука за отпочнување на свој мал бизнис	Обука за фронтмент девелопмент
Обука за електротерапија	Курс по комуникации
Курс за брајово писмо	Курс по уметности(гитара, цртање, резбарство, глума...)

5. ВТОР ДЕЛ ОД ИСТРАЖУВАЊЕ ЗА РАБОТНИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА ЛИЦАТА СО ОШТЕТЕН ВИД

Вториот дел од истражувањето се одвиваше со реализирање на состаноци со цел да се направат интервјуа со претставници на фирми/претпријатија/институции и компании да се увиди дали и колку вработуваат лица со оштетен вид. Интервјуата се одвиваа со фирми/претпријатија/институции и компании од територија на Град Скопје. Интервјуата се одвиваа во месеците ноември и декември 2020 година по претходно закажан состанок.

Подоле ќе бидат презентирани информациите кои што се добија на овие интервјуа односно дали фирмите/претпријатија/институциите и компаниите имаат во моментот на спроведување на ова истражување вработено лица со оштетен вид, ако не дали се во можност да вработат лица со оштетен вид и доколку веќе имаат вработено лица со оштетен вид на која работна позиција работат.

Фирмите, претпријатијата, институциите, компаниите или пак установите беа избрани по случаен избор.

1.

Име на фирма/претпријатие/институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Те-То Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Те-То е фирма за производство на топлинска енергија. Работат на автоматизиран процес. Имаат телефонска централа каде би можело лице со оштетен вид да работи меѓутоа истата е автоматизирана.			

2.

Име на фирма/претпријатие/институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
ЗУР Маркети	Не	/	Не
Забелешка: Зур маркетите немаат вработено лице со оштетен вид. И покрај тоа што лице со оштетен вид може да реди производи на рафтови во маркет или пак да работи полесна работа од Зур маркети сметаат дека немаат можност да понудат работно место за лице со оштетен вид.			

3.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Министерство за труд и социјална политика	Да (4)	Самостоен референт (1) Телефонски оператор за администра-ција (1) Работник на приемен пулт (пријавница) (2)	Да
Забелешка: Министерството за труд и социјална политика обезбедува заштита и права на граѓаните на РСМ во доменот на социјалната заштита.			

4.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
ЗФС Скопје	Не	/	Не
Забелешка: ЗФС е градежна компанија. Велат дека не постои можност за вработување на лице со оштетен вид. Фирмата располага со дирекција каде што би можело да се вработи администратор/работник на приемен пулт или пак телефонист.			

5.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
КАМ маркети	Не	/	Не
Забелешка: КАМ маркетите немаат вработено лице со оштетен вид. И покрај тоа што лице со оштетен вид може да реди производи на рафтови во маркет или пак да работи полесна работа од КАМ маркети сметаат дека немаат можност да понудат работно место за лице со оштетен вид			

6.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
ВАНХОЛ	Да (2)	Хигиеничар и одржување	Да (многу мали)
Забелешка: ЗФС е градежна компанија. Велат дека не постои можност за вработување на лице со оштетен вид. Фирмата располага со дирекција каде што би можело да се работи администратор/работник на приемен пулт или пак телефонист.			

7.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
БА Компани	Да (1)	Помошник пакер	Да
Забелешка: БА Компани е фирма која се занимава со преработка на хартија. Велат дека постои можност за вработување на лица со оштетен вид.			

8.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
КАРАС салон за масажа	Не	/	Да
Забелешка: Карас е студио за масажа. Со оглед на тоа дека поголем број на лицата со оштетен вид завршуваат средно училиште за масери би можеле доколку имаат можност за работа да вработат лице со оштетен вид на работна			

9.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Кинезика-физиотерапија-Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Кинезика-физотерапија Скопје е студио за кинезитерапија. Сметаат дека не би можеле да вработат физотерапевт бидејќи работат повеќе со машини.			

10.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Физиоплус Медика	Не	/	Не
Забелешка: Физиоплус Медика е салон за медицинска масажа. Сметаат дека им требаат повеќе ресурси и поголем салон за да вработат дополнително лице со оштетен вид како физиотерапевт.			

11.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Боди ту Баланс	Не	/	Не
Забелешка: Боди ту баланс е студио за масажа во скопје. Функционира како занаетчиско претпријатие. Вработување на масер лице со оштетен вид би било дополнително финансиско оптоварување за претпријатието.			

12.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Цементарница УСЈЕ	Не	/	Не
Забелешка: Цементарница УСЈЕ не вработува лица со оштетен вид бидејќи е претпријатие кое работи со тешка индустрија. Имаат телефоснка централа која што е одржувана од НИКОБ. Поради тоа нема потреба да работи телефонист на истата.			

13.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
КИПЕР маркети	Не	/	Не
Забелешка: КИПЕР маркетите немаат вработено лице со оштетен вид. И покрај тоа што лице со оштетен вид може да реди производи на рафтови во маркет или пак да работи полесна работа од КИПЕР маркети сметаат дека немаат можност да понудат работно место за лице со оштетен вид			

14.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
МЕРКУР маркети	Не	/	Не
Забелешка: МЕРКУР маркетите немаат вработено лице со оштетен вид. И покрај тоа што лице со оштетен вид може да реди производи на рафтови во маркет или пак да работи полесна работа од МЕРКУР маркети сметаат дека немаат можност да понудат работно место за лице со оштетен вид.			

15.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
АККРА ДООЕЛ	Не	/	Не
Забелешка: АККРА ДООЕЛ е бизнис мрежа. Сметаат дека лице со оштетен вид не би можело да се снајде на работна позиција во АККРА.			

16.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Ендовеликус	Не	/	Да
Забелешка: Ендовеликус е студио за физиотерапија и масажа. Во моментот немаат вработено лице со оштетен вид но сметаат дека би можеле со оглед на тоа дека лицата со оштетен вид се добри масери и физиотерапевти.			

17.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Ас Физикус	Не	/	Да
Забелешка: АС Физикус е студио за физиотерапија и масажа. Во моментот немаат вработено лице со оштетен вид но сметаат дека би можеле со оглед на тоа дека лицата со оштетен вид се добри масери и физиотерапевти.			

18.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Корективна Гимнастика Позитива	Не	/	Да
Забелешка: Корективна Гимнастика Позитива е студио за физиотерапија и масажа. Во моментот немаат вработено лице со оштетен вид но сметаат дека би можеле со оглед на тоа дека лицата со оштетен вид се добри масери и физиотерапевти.			

19.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Долорес Медика	Не	/	Да
Забелешка: Долорес Медика е студио за физиотерапија и масажа. Во моментот немаат вработено лице со оштетен вид но сметаат дека би можеле со оглед на тоа дека лицата со оштетен вид се добри масери и физиотерапевти			

20.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Ласер центар за кинезитерапија	Не	/	Да
Забелешка: Ласер центар за кинезитерапија е студио закинезитерапија. Во моментот немаат вработено лице со оштетен вид но сметаат дека би можеле со оглед на тоа дека лицата со оштетен вид се добри масери и физиотерапевти.			

21.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Сарџо салон за масажа	Не	/	Да
Забелешка: Сарџо салон за масажа е студио за масажа. Во моментот немаат вработено лице со оштетен вид но сметаат дека би можеле со оглед на тоа дека лицата со оштетен вид се добри масери и физиотерапевти.			Порано студиото сакало да вработи лице со оштетен вид бидејќи постојат олеснителни околности околу ослободување на данок за вработтување на лице со оштетен вид

22.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Завод за физикална терапија Козле	Да (6)	Масери	Да
Забелешка: Заводот за физикална терапија во Козле располага со капацитет за вработување на лица со оштетен вид бидејќи станува збор за Установа која што пружа физикална терапија на пациенти.			

23.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
ТЕХНОЧИСТ	Не	/	Не
Забелешка: Техночист е фирма за одржување на хигиена на канцелариски простории и згради. Техночист се изјасни дека не би можеле да вработата лице со оштетен вид бидејќи немаат соодветна работна позиција.			

24.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
СТЕДКОМЕРЦ	Не	/	Не
Забелешка: СТЕДКОМЕРЦ е фирма за одржување на хигиена на канцелариски простории и згради. СТЕДКОМЕРЦ се изјасни дека не би можеле да вработата лице со оштетен вид бидејќи немаат соодветна работна позиција.			

25.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
НИМЕКС	Да (6)	Масери	Да
Забелешка: НИМЕКС е фирма за големопродажба и малопродажба. Имаат магацински простории за кои што сметаат дека не би можело во нив да работи лице со оштетен вид.			

26.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Астрафреш Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Астрафреш е фирма за големопродажба и малопродажба. На овошје и зеленчук Имаат магацински простории за кои што сметаат дека не би можело во нив да работи лице со оштетен вид ниту пак да реди и прередува овошје или зеленчук.			

27.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Палмашпед Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Палмашпед е фирма за големопродажба и малопродажба. На овошје и зеленчук Имаат магацински простории за кои што сметаат дека не би можело во нив да работи лице со оштетен вид ниту пак да реди и прередува овошје или зеленчук.			

28.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Даути Комерц Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Даути Комерц Скопје е друштво за производство, промет и услуги увоз-извоз. Немаат вработено лице со оштетен вид и сметаат дека не би можело да работи лице со оштетен вид во претрпијатието. Не би имале таква работна позиција.			

29.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Ре-Медика Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Ре – Медика Скопје е приватна општа болница во Скопје. Немаат запослено лцие со оштетен вид. Сметаат дека не би имало можност за вработување на лице со оштетен вид.			

30.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Електрометал	Не	/	Не
Забелешка: Електрометал Скопје е продавница за продажба на електрика, железарија, водовод и санитарија. Сметаат дека не би можеле да најдат соодветна работна позиција за лице со оштетен вид во нивната фирма.			

31.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Бадел Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Бадел Скопје е увозник и дистрибуер на алкохолни пијалоци ширум РСМ. Велат дека не би имале можност кај нив да работи лице со оштетен вид.			

32.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Промес	Не	/	Не
Забелешка: Промес ДОО Скопје е друштво за увоз и извоз на месо и преработка на истото. Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека не би можело лице со оштетен вид да работи во нивната месна индустрија.			

33.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Пакомак	Не	/	Не
Забелешка: Пакомак е друштво за управување со пакување и отпад од пакување. Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека не би можело лице со оштетен вид да работи на предвидените позиции во Пакомак.			

34.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Тинекс маркети Скопје	Не	/	Не
Забелешка: Тинекс маркети е малопродажен ланец на супермаркети. Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека не би можело лице со оштетен вид да работи на предвидените позиции во Тинекс.			

35.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Орка Холдинг	Не	/	Не
Забелешка: Орка Холдинг е групација составена од 15 компании. Немаат вработено лица со оштетен вид.Велат дека не би можеле во моментов да вработат лица со оштетен вид.			

36.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
АД Европа	Не	/	Не
Забелешка: Европа е модернизирана фабрика за чоколади, вафли и бонбони. Имаат производство, магацински простор. Немаат вработено лица со оштетен вид.			

37.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Офис Плус	Не	/	Не
Забелешка: Офис Плус работи со хартија, тонери, канцелариски материјали...на големо и мало. Имаат продавници во Скопје. Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека лице со оштетен вид нема да се снајде во работењето.			

38.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
АрцелорМиттал	Не	/	Не
Забелешка: АрцелорМиттал е индустрија за производство на метали. Велат дека работат со тешка механизација и машинерија. Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека лице со оштетен вид неможе да работи во тешка индустрија.			

39.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Џонсон Мети	Не	/	Не
Забелешка: Џонсон Мети е компанија за производство на катализатори. Велат дека работат со тешка механизација и машинерија. Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека лице со оштетен вид неможе да работи во тешка индустрија.			

40.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
ЕВН АД Скопје	Не	/	Не
Забелешка: ЕВН АД Скопје е енергетска компанија. Имаат административна зграда. Имаат приемен пулт.Немаат вработено лица со оштетен вид. Сметаат дека лице со оштетен вид неможе да работи во ЕВН.			

41.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Жито Маркети	Не	/	Не
Забелешка: Жито Маркети е ланец на маркети во РСМ. Има над 20 супермаркети на територија на РСМ. Немаат вработено лица со оштетен вид.			

42.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Веро Маркети	Не	/	Не
Забелешка: Веро Маркети претставува ланец на маркети низ територија на РСМ. На територија на град Скопје Веро има вкупно 7 маркети. Немаат вработено лица со оштетен вид.			

43.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
АД Пивара Скопје	Да (6)	Масери	Да
Забелешка: АД Пивара Скопје е фабрика за производство на алкохолни и безалкохолни пијалоци. Обезбедува 377 активни места за вработени. Во моментов нема вработено лица со оштетен вид. Велат дека би ја рагледале можноста за вработување на лица со оштетен вид.			

44.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
АД Алкалоид Скопје	Не	/	Да
Забелешка: АД Алкалоид Скопје е копманија за производство на лекови, преработка на билни суровини и на производство на козметички и на хемиски производи. Во моментов нема вработено лица со оштетен вид. Велат дека би ја рагледале можноста за вработување на лица со оштетен вид.			

45.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
АД Макпетрол Скопје	Не	/	Да
Забелешка: АД Макпетрол Скопје е компанија за дистрибуција преку бензиски пумпи на погонски горива и бензин. Во моментов нема вработено лица со оштетен вид. Велат дека би ја рагледале можноста за вработување на лица со оштетен вид.			

46.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Окта	Не	/	Не
Забелешка: Окта е компанија која делува во сферата на трговија, снабдување и дистрибуција на нафтени деривати. Во моментов нема вработено лица со оштетен вид. Велат дека не би можеле да обезбедат работно место и позиција на која што би можело да работи лице со оштетен вид.			

47.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Мепсо	Не	/	Не
Забелешка: Мепсо е компанија со основна дејност на непречен пренос на електрична енергија.Велат дека не би можеле да обезбедат работно место и позиција на која што би можело да работи лице со оштетен вид.			

48.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Виспак	Да (3)	Склопување на картонски решетки	Да
Забелешка: Виспак е фирма која што се занимава со преработка на картон. Имаат можност за вработување на лица со оштетен вид.			

49.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Рио Кафе	Не		Не
Забелешка: Рио Кафе е фирма која што се занимава со преработка и мелење на кафе. Велат дека немаат можност за вработување на лица со оштетен вид.			

50.

Име на фирма/претпријатие/ институција/компанија	Вработено лице со оштетен вид	На која работна позиција	Постои ли можност за вработување
Еуро Табак	Не		Не
Забелешка: Еуро Табак фирма која што се занимава со дистрибуција и преработка на тутун и трговија со пијалаци, кафе и енергетски пијалоци.Велат дека немаат можност за вработување на лица со оштетен вид и дека се плашат лице со оштетен вид да работи кај нив и да не дојде до повреда на истото. Еуро Табак располага со магацински простории.			

Од вкупно 50 направени интервјуа со компании/фирми/институции/претпријатија на територија на Град Скопје само 5 компании/фирми/институции/претпријатија имаат вработено лица со оштетен вид.

Поразителен е фактот што 86% од анкетираните компании/фирми/претпријатија/институтции немаат вработено лица со оштетен вид. Истите сметаат дека немаат услови ниту пак да понудат работни позиции за лица со оштетен вид. Истите располагаат со магацински простотиии, производство, администрација, приемни пултови, продукти во продавница и слично на кои што пак работни позиции би можеле да одговорат лица со оштетен вид.

Дополнително отежнува фактот што повеќето луѓе во РСМ кои што немаат оштетен вид не ги разликуваат поимите лице со оштетен вид или пак слепо лице. Кога ќе се спомне лице со оштетен вид, лицата секогаш се поиствоветуваат со слепи лица незнаејќи дека лице со оштетен вид се смета и лице кои што на едното око гледа, а на другото пак не. Овој факт дополнително прави да лицата кои се одговорни при вработување во одредени фирми/претпријатија/институции или пак компании да не им дадат можност на лицата со оштетен вид да работат на одредена работна позиција.

6. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ КОИ ШТО ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

- Од вкупно 500 испитаници, 227 лица со оштетен вид не се вработени што претставува поголем број наспроти вработени лица со оштетен вид односно 136. Ако имаме податок за вкупно 2500 лица со оштетен вид на цела територија на РСМ и на овој број се направи истражување, бројот на невработени лица со оштетен вид би бил поголем. Со оглед на новонастанатата ситуација со КОВИД-19 се претпоставува дека од вработените 227 лица постои ризик некој да го изгуби работното место.
- Се чини дека лицата со оштетен вид во својот работен век најмногу се фокусираат да работат како телефонисти (call оператори), помошник пакувач, физиотерапевти, масери или пак преработувачи на хартија и амалажисти.
- Лицата со оштетен вид сакаат да работат. Иако тешко се пробиваат на пазарот на трудот сепак не се пасивни во поглед на барањето на работа. Од вкупно 227 лица со оштетен вид кои не работат во моментот на ова истражување, дури 145 лица со оштетен вид се изјаснија дека сакаат работен ангажман, а пак 127 лица со оштетен вид се изјаснија дека се активни баратели на работа.
- Исто така лицата со оштетен вид се маргинализирани. Од вкупно 500 испитаници само 221 лице со оштетен вид учествувале на интервју за работа, а пак поголем е процентот со 55% од испитаниците кои биле дискриминирани на интервју за работа. На 58% од лицата со оштетен вид никогаш не им се јавиле да ги известат после интервју за работа дали се примени или пак не се примени на работната позиција.
- Во светот на лицата со оштетен вид постои непишано правило дека лицата со оштетен вид можат да работат само неколку за општеството и нив прифатени професии за лица со оштетен вид, а тоа се масер, физиотерапевт, амабалажер, преработувач на хартија или пак пакувач. Лицата со оштетен вид имаат сосема поинаква перцепција во врска со професиите кои што сметаат дека можат да ги работат, па така лицата со оштетен вид се пронаоѓаат во следниве професии: односи со јавност, музичари, преведувачи на симултан превод, административци, професори и наставници, правење на компјутерски апликации и електронска комуникација...
- Поголем процент на лицата со оштетен вид сметаат дека добивале соодветна работна позиција со оглед на нивната попреченост, односно 49% наспроти 31% кои сметаат дека не добивале соодветна работна позиција.

- Најмногу и најсигурно лицата со оштетен вид би се чуствувале да работат во државен сектор. Впрочем да се спроведе анкета на цела територија на РСМ со сите работноспособни лица би го добиле истиот одговор бидејќи луѓето државниот сектор го сметаат за најсигурно работно место кое што не можете лесно да го изгубите.
- Потребно е да се организираат обуки за надополнување/зголемување на работните капацитети на лицата со оштетен вид. Поразителен е фактот што само 10% од испитаниците поминале некакава обука за надополнување на работни капацитети.
- Исто така поразителен е и фактот што пак дури 83% од лицата со оштетен вид сметаат дека не им се потребни никакви обуки или пак обуки за надополнување и зголемување на нивните работни капацитети.
- Поразителен е фактот што од вкупно 50 направени интервјуа со фирми/институции/претпријатија и компании во само 5 од нив работат лица со оштетен вид. Доколку овој дел од истражувањето опфатеше и фирми/институции/претпријатија и компании од цела теритпорија на РСМ бројот би бил поголем во однос на фирми/институции/претпријатија и компании кои што немаат вработено лица со оштетен вид од сегашните 86% на територија на Град Скопје.
- Потребно е релевантните државни институции кои креираат политики за лицата со попреченост, во случајов конкретно лицата со оштетен вид (МТСП, ЈУЗСД итн.) во соработка со Националниот сојуз на слепи лица на РСМ да формираат и конкретни програми со проценка на потребите на пазарот на трудот и согласно со можностите на лицата со оштетен вид, потоа чекори за конкретни адаптирани обуки за доквалификации на лицата со оштетен вид за тие места и нивна професионална интеграција. Со вакви конкретни чекори генерално ќе се подобрат нивните можности за вработување на пазарот на трудот.
- Потребно е да се дисеминира јавноста што претставува оштетување на видот и како правилно да се постапува со лица со оштетен вид за да не се дикриминираат лицата со оштетен вид врз основа на дијагнозата.

ПРИЛОЗИ

Прилог број 1 – Анкетен лист

Име и презиме: ____

Телефон за контакт: ____

e-mail адреса: ____

АНКЕТЕН ЛИСТ

Пред да почнете со потполнување на анкетниот лист Ве молам наведете во кој град живеете:

Град ________________________ Општина ______________________ Село _____________________

**Ве молам заокружете го одговорот или надополнете*

1. **Пол**
   а.) машки б.) женски

2. **Возраст** ________________

3. **Национална припадност**
   а.) македонец/ка **б.**) албанец/ка **в.**) турчин/ка **г.**) ром/ка **д.**) србин/ка
   ѓ.) бошњак/ка **е.**) влав/ка **ж.**) друго

4. **Образование**
   а.) основно **б.**) средно **в.**) високо образование **г.**)магистер **д.**) немам завршено образование

5. **Дали во моментот на спроведување на овој анкетен лист сте вработени?**
   а.) да **б.**) не **в.**) пензионер/ка

6. **Ако сте во работен однос Ве молам наведете каде и на која работна позиција.**
   ____
   ____
   ____

7. **Доколку не сте во работен однос Ве молам заокружете:**
   а.) бев во работен однос **б.**) никогаш не сум бил/била работно ангажиран/а

8. Доколку не сте вработени моментално или пак не сте биле никогаш вработени до сега дали би сакале да сте вработени?

а.) да сакам да сум вработен/на **б.**) не сакам да сум вработен/на

9. Доколку претходно сте биле во работен однос Ве молам наведете каде и на која работна позиција сте биле ангажирани.

____
____
____

10. Дали постојано барате работа доколку не сте во работен однос?

а.) да **б.**) не **в.**) не можам да работам

11. На кој начин барате работа¬?

а.) на Интернет огласи **б.**) активен барател сум во Агенција за вработување на РСМ

в.) преку пријатели/познаници **г.**) моето семејство бара работа за мене

12. Дали по пратено CV на оглас за ангажирање на работен ангажман сте биле повикани на интервју?

а.) да **б.**) не

13. Дали до сега сте биле дискриминирани поради оштетен вид на интервју за работа?

а.) сум бил/ла дискриминиран/а **б.** не сум бил/била дискриминиран/на

14. Дали од кога организацијата/ фирмата/установата која што Ве повика на интервју за работен ангажман по завршување на интервјуто Ве контактираа да Ви соопштат дека сте избрани за ангажирање на работна позиција или дека не сте избрани?

а.) да **б**) не

15. Ве молам наведете што би можеле да работите.

____
____
____

16. Ве молам наведете што сте работеле до сега.

____
____
____

17. Дали како лице со оштетен вид сте добивале работна позиција согласно на Вашата попреченост?

а.) да **б.**) не

18. Доколку имате можност за работа тоа би сакале да биде во:

а.) државна институција **б.**) приватен сектор **в.**) невладини организации

19. Дали до сега сте поминале некаква обука за надопопнување/зголемување на Вашите работни капацитети?

а.) да **б.**) не

20. Дали доколку не сте посетувале до сега ваков вид на обука сметате дека истата Ви е потребна?

а.) да **б.**) не

21. Која би била за Вас идеална професија? Ве молам наведете.

____

____

____

22. Дали сметате дека Ви треба дополнителна обука/тренинг или пак курс за да ја рабо тите за Вас идеалната професија?

а.) да **б.**) не

23. Доколку одговорот е да односно сметате дека Ви е потребна обука/тренин/ курс за работа, Ве молам наведете каков тип на обука/ки би биле тоа.

____

____

____

Дата на спроведување на анкетниот лист ____________________

Ви благодарам на одвоеното време!

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Закон за вработување на инвалидни лица (Службен весник на РСМ број 44/2000, 16/2004, 62/2005, 113/2005, 29/2007, 88/2008, 161/2008, 99/2009, 136/2011, 129/15 и 147/15;
- https://resursencentar.mk/informacii/dijagnozi-i-sostojbi/lica-so-osteten-vid/

Работна средба со претставници на Град Скопје и лица со оштетен вид

Фокус грипа со лица со оштетен вид во простории на Црвен кртст

Средба со лице со оштетен вид за потполнување на анкетен прашалник

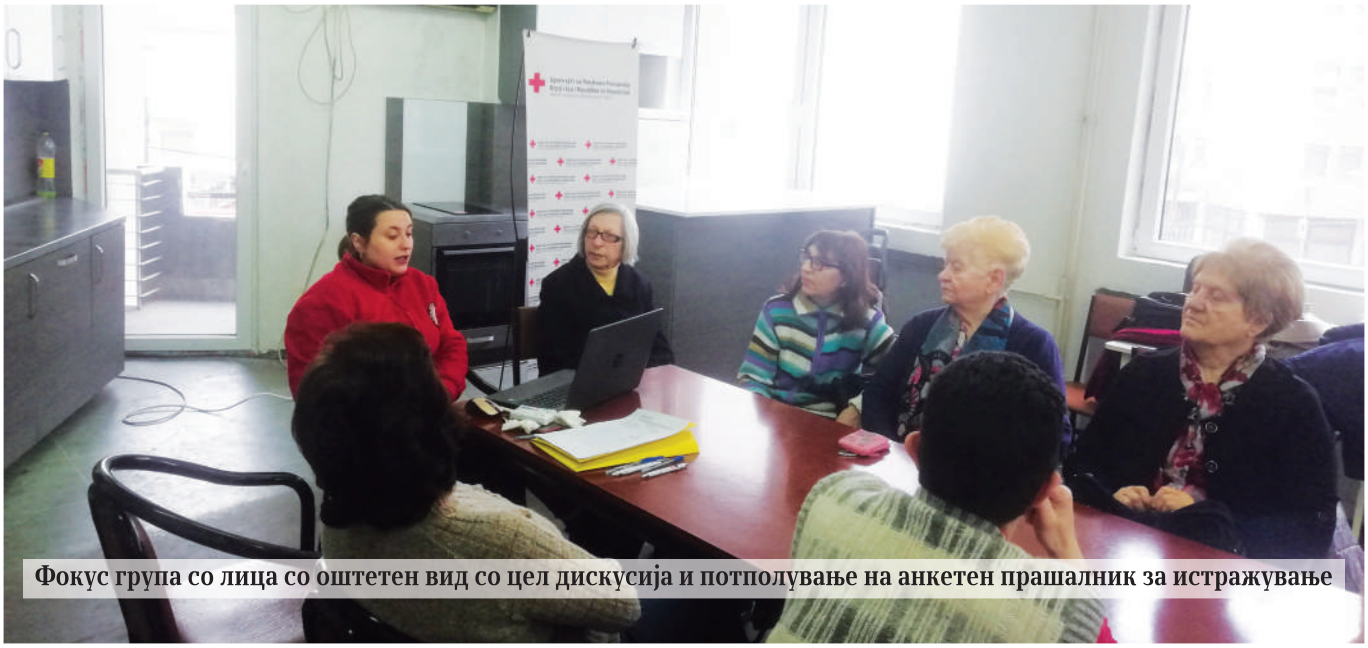
Фокус група со лица со оштетен вид со цел дискусија и потполување на анкетен прашалник за истражување

СКОПЈЕ, МАРТ 2021